

Iris Murdoch s-a născut la Dublin, în 1919. Studiază limbile clasice, istoria antică și filosofia la Somerville College, Oxford. Între anii 1948 și 1963 ține prelegeri de filosofie la St. Anne College, Oxford, apoi se dedică exclusiv scrisului. În 1956 se căsătorește cu scriitorul și criticul literar John Bayley, care îi va sta alături până la moartea ei. Iris Murdoch a scris numeroase romane, printre care: *Prins în mreje* (1954), *Castelul de nisip* (1957), *Clopotul* (1958), *Capul retezat* (1961), *Oameni buni și oameni de bine* (1968), *Visul lui Bruno* (1969), *Prințul negru* (1973, Premiul James Tait Black Memorial), *Fiul cuvintelor* (1975), *Marea, marea* (1978, Premiul Booker), *Discipolul* (1983), *Ucenicul cel bun* (1985), *Dilema lui Jackson* (1995). În 1987 i-a fost conferit titlul de Comandor al Ordinului Imperiului Britanic. A murit în 1999.

IRIS MURDOCH PRINȚUL NEGRU

*Traducere din limba engleză și note
de Anca-Gabriela Sîrbu*

București
2019

CUPRINS

Prefața redactorului.....	7
Prefața lui Bradley Pearson	9
Povestirea lui Bradley Pearson.....	25
Partea întâi	25
Partea a doua.....	299
Partea a treia	447
Post-scriptumul lui Bradley Pearson	559
Patru post-scriptumuri adăugate de personajele principale.....	579
Post-scriptumul redactorului.....	609

PRINȚUL NEGRU

O SĂRBĂTOARE A IUBIRII

PARTEA ÎNTÂI

Aș putea începe povestirea mea într-un mod dramatic și de mare efect cu momentul în care Arnold Baffin m-a sunat și mi-a spus: „Bradley, ai putea veni până la mine, te rog? Cred că tocmai mi-am ucis soția.“ O abordare mai profundă îl propune pe Francis Marloe drept prim-vorbitor, drept slujnica sau pajul (i-ar plăcea aceste roluri) care, cu o jumătate de oră înainte de apelul hotărâtor al lui Arnold, declașează acțiunea. Căci veștile pe care mi le-a adus Francis constituie cadrul, elementul de contrast sau ambalajul exterior pentru ceea ce s-a întâmplat atunci și ulterior în drama lui Arnold Baffin. Aș putea într-adevăr să încep din mai multe puncte. Aș putea să încep cu lacrimile lui Rachel sau ale Priscillei. Se plânge mult în această povestire. La o analiză complexă, orice abordare ar putea părea arbitrară. La urma urmei, de unde începe orice lucru? Faptul că trei dintre cele patru puncte de început menționate au fost cauzal independente unul

de celălalt poate da naștere la speculații de cea mai irațională natură, desigur, pe seama destinului uman.

Așa cum am arătat, eram pe punctul de a pleca din Londra. Era o după-amiază de mai rece, aspră și umedă. Vântul nu aducea parfum de flori, ci mai degrabă așternea pe piele o umezeală nesănătoasă pe care tot el încerca să o îndepărteze. Îmi făcusem bagajele și eram gata să dau un telefon pentru a chema un taxi, ridicasem deja receptorul, când am simțit o dorință încărcată de neliniște de a amâna plecarea, de a mă așeza și a cântări situația, obicei pe care, după câte mi s-a spus, rușii l-au ridicat la rang de ritual. Am lăsat receptorul jos și m-am întors în salonul meu victorian, mic și înghesuit, și m-am așezat. Rezultatul acțiunii mele a fost acela că m-a cuprins o teamă dureasă cu privire la o serie de lucruri pe care le verificasem deja de zece ori. Mi-am luat destule pastile de dormit? Mi-am pus în bagaj picăturile de beladonă? Mi-am pus în bagaj caietele de notițe? Nu pot să scriu decât pe caiete de un anumit tip, unde liniile sunt la o anumită distanță. M-am întors iute în vestibul. Am găsit caietele de notițe și pastilele și picăturile, desigur, dar bagajele mele erau acum pe jumătate despachetate din nou, iar inima îmi bătea nebunește.

Locuiam atunci și locuiam de mult timp într-un apartament de la parterul unui bloc dintr-un careu de clădiri lipite unele de altele, în North Soho, nu departe de Turnul Poștei, într-o zonă mizerabilă și veșnic zgomotoasă. Preferam această sărăcie metropolitană respectabilă bogăției din suburbia lipsită de stil care le plăcea soților Baffin. „Camerele” mele erau situate în

spate. Dormitorul dădea spre lăzile de gunoi și scara de incendiu. Salonul dădea spre un zid de cărămidă simplu și foarte murdar. Salonul, de fapt o jumătate de cameră (cealaltă jumătate, sărăcicioasă, prăpădită, fiind dormitorul) avea lambriuri de lemn în nuanța aceea de verde prăfuit solemn care se obține doar după vreo cincizeci de ani de decolorare. Înghesuisem în acest loc prea multă mobilă, bibelouri victoriene și orientale, mici *objets d'art* de tot soiul, pernuțe, tăvi cu intarsii, huse de protecție, mari și mici, din catifea sau chiar din dantelă. Acumulez mai degrabă decât colecționez. Sunt meticulos de ordonat, deși resemnat în fața prafului. Apartamentul meu era un pântec plăcut, neluminat de soare, cu un interior elaborat, fără exterior. Numai de la ușa de intrare în bloc, care nu era ușa apartamentului meu, puteai vedea cerul peste construcțiile înalte și edificiul senin și auster al Turnului Poștei înălțându-se deasupra lor.

Așa se face că mi-am amânat plecarea în mod deliberat. Ce s-ar fi întâmplat dacă n-aș fi făcut asta? Îmi propusesem să dispar pentru toată vara într-un loc pe care, întâmplător, nu-l văzusem niciodată, dar pe care îl adoptasem orbește. Nu-i spuseseam lui Arnold unde plec. Îl păcălisem. De ce oare? Dintr-un fel de ranchiună ascunsă? Misterul totdeauna amplifică lucrurile. Îi spuseseam într-o manieră vagă și fermă că plec în străinătate, fără adresă. De ce toate minciunile astea? Probabil că am făcut-o în parte pentru a-l surprinde. Eram genul de om care niciodată nu pleacă nicăieri. Poate că am simțit că a venit timpul să-i fac lui Arnold o surpriză. Nici pe sora mea Priscilla nu

o informasem că plec din Londra. Nimic neobișnuit în asta. Ea locuia la Bristol împreună cu un soț pe care îl găseam detestabil. Ce s-ar fi întâmplat dacă aș fi plecat de acasă înainte să-mi bată la ușă Francis Marloe? Ce s-ar fi întâmplat dacă tramvaiul ar fi sosit în stație și l-ar fi luat pe Princip înainte ca mașina Arhiducelui să dea colțul?

Mi-am strâns din nou bagajele și mi-am pus în buzunar, ca să o recitesc în tren, cea de a treia variantă a recenziei la ultimul roman al lui Arnold. Întrucât este scriitor de un roman pe an, Arnold Baffin nu dispare niciodată pentru mult timp din atenția publicului. Avusesem controverse cu Arnold pe tema scrierilor lui. Într-o prietenie solidă, atunci când este vorba despre subiecte majore, oamenii pot cădea de acord că au păreri diferite și nu mai vorbesc despre ele. Așa stăteau lucrurile între noi de ceva timp. Artiștii sunt oameni extrem de sensibili. Totuși, uitându-mă în treacăt peste ultima carte a lui Arnold, am găsit în ea lucruri care mi-au plăcut și am acceptat să scriu o recenzie pentru o publicație duminicală. Rareori scriam recenzii, de fapt, rareori mi se cereau. Am simțit că acest elogiu va veni ca o compensație pentru observațiile critice anterioare care probabil îl supăraseră pe Arnold. Apoi, citind cartea cu mai mult atenție, am tras concluzia, cu regret, că este detestabilă, așa cum erau și celelalte, și m-am trezit scriind o cronică ce reprezenta, în realitate, un atac general la adresa întregii *œuvre* scrise de Arnold. Ce să fac? Nu voiam să-l supăr pe redactor: uneori ne place să ne vedem numele tipărit. Iar cronicarul n-ar

trebui să vorbească pur și simplu fără teamă? Pe de altă parte, Arnold îmi era un vechi prieten.

Apoi a sunat soneria de la intrare (prea mult amânată din cauza povestirii mele dezlănate).

Persoana care stătea afară (trecuse de intrarea în clădire, dar stătea dincolo de ușa mea intermediară) era un necunoscut. Mi se părea că tremură, poate din cauză că dăduse piept cu vântul, poate din cauza nervilor sau alcoolului. Purta un fulgarin albastru foarte vechi și un fular îngust maroniu care parcă îl sugruma. Era bine legat (fulgarinul nu i se închidea în față) și mărunț de statură, avea păr bogat și cam lung, cărunt, puțin zburlit, fața rotundă, nasul ușor coroiat, buzele groase și foarte roșii, ochii așezați foarte aproape unul de altul. Arăta, mi-am spus mai târziu, precum un urs într-o caricatură. Urșii adevărați au ochii depărtați, cred, dar în caricaturi urșii au ochii apropiați, poate pentru a sugera mânia sau violenție. Nu mi-a plăcut deloc cum arăta. Emană din el ceva intens prevestitor de rău, ceva ce n-am putut identifica atunci. Și i-am simțit mirosul de la distanța la care stătea.

Poate că ar trebui să mă opresc aici din nou pentru o clipă și să mă descriu. Sunt slab și înalt, peste un metru optzeci, am părul spre blond, cam decolorat, drept, subțire, mătăsos, și nu am chelit încă. Am trăsături comune care trădează timiditatea și reacționează la emoții, buze subțiri și ochi albaștri. Nu port ochelari. Arăt mult mai tânăr decât sunt.

Persoana urât mirositoare din prag a început imediat să vorbească foarte repede și să spună vorbe pe care nu le auzeam. Sunt un pic surd.

– Îmi pare rău, nu aud ce spui, ce dorești, vorbește mai tare, te rog. Nu te aud.

– S-a întors, l-am auzit.

– Ce? Cine s-a întors? Nu pricep nimic.

– Christian s-a întors. El a murit. Ea s-a întors.

– *Christian?*

Acesta era numele fostei mele soții, nerostit în prezența mea de mulți ani. Am deschis ușa mai larg și persoana din prag, pe care acum o recunoșteam, s-a strecurat sau s-a furișat în apartament. M-am retras în salon și el după mine.

– Nu-ți amintești de mine.

– Ba da.

– Sunt Francis Marloe, știi, cumnatul tău.

– Da, da...

– Adică am fost. M-am gândit că ar trebui să afli. E acum văduvă, el i-a lăsat totul, ea s-a întors la Londra, în fosta voastră locuință.

– Ea te-a trimis?

– La tine? Ei, nu chiar...

– Te-a trimis sau nu?

– De fapt, nu, am aflat prin avocat. S-a întors în fosta voastră locuință. O, Doamne!

– Nu văd ce rost avea să vii...

– Deci nu ți-a scris? Chiar m-am întrebat dacă ți-o fi scris.

– Bine-nțeles că nu mi-a scris.

– M-am gândit, firește, că ai să vrei s-o vezi...

– Nu vreau să o văd. Nu-mi vine în minte nici o persoană pe care aș vrea s-o văd sau despre care aș vrea să aud mai puțin.

N-am să încerc acum să-mi descriu căsnicia. Se va vedea, desigur, câte ceva despre asta. Pentru povestirea de față nota de ansamblu este mai importantă decât detaliile. N-a fost o căsnicie reușită. La început am perceput-o pe Christian ca pe un izvor de viață. Apoi am văzut-o ca pe un izvor de moarte. Așa sunt unele femei. Au un fel de energie care parcă îți dezvăluie lumea; apoi vine o zi când constanți că te devorează. Bărbații ajunși victime, asemenea mie, înțeleg ce spun. Poate că sunt un celibatar din fire. Christian era cu siguranță o frivolă din fire. Mintea nu prea strălucită a unei femei poate fi atrăgătoare. Iar eu am fost, desigur, atras. Presupun că era o femeie destul de „sexy“. Unii m-au considerat norocos. Ea mi-a adus dezordinea în viață, ceea ce detest. Se pricepea de minune să facă scene. În cele din urmă am ajuns să o detest. Cinci ani de căsnicie ne-au convins pe amândoi, se pare, că această relație este imposibilă. Totuși, la scurt timp după divorț, Christian s-a măritat cu un american bogat și fără prea multă școală, pe nume Evandale, a plecat în Illinois și, din punctul meu de vedere, a dispărut pentru totdeauna.

Nimic nu seamănă cu sentimentul surd, amortit, pe care ți-l dă o căsnicie nereușită. Nimic nu seamănă cu ura față de persoana cu care ai fost căsătorit. (Cum *îndrăznește* o astfel de persoană să fie fericită?) N-am nici o încredere în cei care vorbesc despre „prietenie“ în acest context. Am trăit ani de zile cu o senzație de lucruri iremediabil murdare și distruse, m-a făcut uneori să percep lumea ca pe un loc devenit brusc foarte trist. Nu mă puteam elibera de mintea ei. Aceasta nu

avea nimic de-a face cu iubirea. Cei care au trecut printr-o astfel de sclavie înțeleg. Unii oameni nu fac decât să-i „micșoreze“ și să-i „altereze“ pe alții. Bănuiesc că aproape pe fiecare om îl micșorează alt om. Un sfânt n-ar altera pe nimeni. Majoritatea cunoștințelor noastre se pierd totuși în uitare, slavă Domnului, când nu mai sunt în preajma noastră. Ochii care nu se văd se uită este o regulă a supraviețuirii umane. Cu Christian lucrurile nu stăteau așa, era omniprezentă: conștiința ei era rapace, gândurile ei puteau distruge străbătând ca niște raze otrăvite timpul și spațiul. Replicile ei erau memorabile. Numai buna și bătrâna Americă a reușit să mă lecuiescă de ea în cele din urmă. Am scos-o din viața mea împreună cu un bărbat plicticos și am pus-o într-un oraș plicticos și foarte îndepărtat și am avut sentimentul că a murit. Ce ușurare!

Cu Francis Marloe situația era alta. Nici el, nici gândurile lui n-au fost vreodată importante pentru mine și nici pentru alții, după părerea mea. Era fratele mai mic al lui Christian pe care ea îl trata cu un dispreț indulgent. Nu fusese niciodată căsătorit. După îndelungi eforturi ajunsese doctor, dar curând după aceea fusese exclus din Ordinul Medicilor din pricina unor ilegalități în prescrierea medicamentelor. Mai târziu am aflat cu oroare că se autointitulase „psihanalist“ și își înființase un cabinet. Și mai târziu am aflat că s-a apucat de băutura. Dacă mi s-ar fi spus că s-a sinucis, aș fi primit vestea fără interes, fără surprindere. Nu-mi făcea nici o plăcere să-l revăd. De fapt se schimbaseră atât de mult încât devenise aproape de nerecunoscut. Fusese un faun blond, zvelt, sprinten. Acum era gras,

necizelat, roșu la față, vrednic de milă, ușor sălbătic, ușor sinistru, poate puțin nebun. Tot timpul fusese extrem de prost. Totuși, în clipa aceea nu mă preocupa deloc persoana lui Francis Marloe, ci vestea absolut înspăimântătoare pe care mi-o adusese.

– Mă mir că ai găsit că e treaba ta să vii aici. Câtă neobrăzare! Nu vreau să știu nimic despre fosta mea soție. Am încheiat povestea asta acum mulți ani.

– Nu te supăra, zise Francis, țuguindu-și buzele roșii într-o mișcare ca de sărut pe care mi-am amințit-o cu scârbă. Te rog, nu te supăra, Brad.

– Și nu-mi spune „Brad“. Trebuie să prind trenul.

– Nu te țin mai mult de un minut, nu vreau decât să-ți explic, m-am tot gândit... da, o să fiu scurt, te rog doar să mă ascuți, te rog, te implor... Uite, ascultă, ești prima persoană pe care Chris o s-o caute la Londra...

– Cum?

– Pun pariu că o să vină drept la tine, simt eu asta...

– Ai înnebunit de tot? Nu știi cât de... Nu pot să vorbesc despre chestia asta... Nu mai există nici o cale de comunicare, totul s-a terminat cu ani în urmă.

– Nu, Brad, uite...

– Nu-mi spune „Brad“!

– Bine, bine, Bradley, scuză-mă, te rog, nu te supăra, știți cum e Chris, a ținut foarte mult la tine, chiar a ținut mult mai mult decât a ținut la bătrânul Evans, o să vină să te caute, fie și numai din curiozitate...

– N-am să fiu aici, am spus.

Cuvintele au sunat îngrozitor de credibile. Poate că în fiecare dintre noi se ascunde un filon distructiv. Christian avea în ea, cu siguranță, un mare potențial

distructiv. S-ar putea ca ea să mă caute în mod instinctiv, din curiozitate, din răutate, așa cum se spune că pisicile sar în poala celor care urăsc pisicile. Oamenii au, în general, o anume curiozitate cu privire la fostul partener de viață, o dorință certă ca pe acela să-l fi chinuit remușcările și dezamăgirea. Oamenii au nevoie doar de vești proaste. Simt nevoia să se bucure de răul altuia. Christian tânjea după satisfacția de a mă vedea nefericit.

Francis vorbea întruna:

– O să vrea să se fâlească, ai să vezi, acum e o femeie bogată, de genul văduva veselă, o să vrea să se fâlească în fața vechilor prieteni, oricine și-ar dori asta, sigur că da, o să te adulmece, ai să vezi, și...

– Nu mă interesează! am țipat. *Nu mă interesează!*

– Ba te interesează, să știi. Căci, dacă am citit vreodată interes în ochii cuiva...

– Are copii?

– Uite, vezi că te interesează. Nu, n-are. Știi, mie totdeauna mi-a plăcut de tine, Brad, și am vrut să te mai văd, te-am admirat, ți-am citit cartea...

– Care carte?

– I-am uitat titlul. Grozavă carte. Poate că te-ai întrebat de ce n-am mai apărut...

– Chiar deloc.

– Știi, mi-a fost jenă, m-am simțit mărunț și neînsemnat, dar acum că a apărut Christian... Vezi tu, sunt băgat în datorii până peste cap, sunt nevoit să-mi schimb întruna locuința și... Chris mi-a mai plătit o dată datoriile acum ceva timp și m-am gândit că dacă tu și Chris ați fi din nou împreună...

– Adică vrei să mijlocesc pentru tine?

– Cam așa ceva, cam așa ceva...

– Ei, Doamne! am exclamat. Ieși afară, imediat!

Gândul că aș putea cere bani de la Christian pentru fratele ei delincent mi s-a părut nebunie curată chiar și pentru Francis.

– Și, să-ți spun drept, am fost complet năucit când am aflat că s-a întors, am avut un șoc, asta schimbă multe, am vrut să vin și să discut cu cineva, ca între oameni, iar tu erai cel mai potrivit. Ascultă, n-ai ceva de băut prin casă?

– Ieși afară, te rog.

– Simt eu că o să vrea să te vadă, să te impresioneze și că... Nu ne-am mai scris, eu îi ceream mereu bani și atunci i-a cerut avocatului să-mi interzică să-i mai scriu... Dar acum e un nou început, dacă ai putea să-mi faci intrarea, să mă iei pe lângă tine...

– Vrei să mă dau drept prietenul tău?

– Dar am putea fi prieteni, Brad. Ascultă, n-ai ceva de băut prin casă?

– Nu.

Telefonul a început să sune.

– Pleacă, te rog, i-am spus, și să nu mai vii pe-aici.

– Bradley, ai milă...

– Ieși!

Stătea în fața mea cu un aer de umilință revoltătoare. Am deschis ușa salonului și ușa apartamentului. Am ridicat receptorul telefonului din vestibul.

În receptor s-a auzit vocea lui Arnold Baffin. Vorbea calm, destul de rar.

– Bradley, ai putea veni până la mine, te rog? Cred că tocmai am omorât-o pe Rachel.